

**Додаток до матеріалів
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

**«КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ»**

присвячена видатному вченому-економісту О. Г. Ліберману

Тези доповідей

**22 листопада 2024 року
м. Харків, Україна**

**Харків
2024**

Рекомендовано на засіданні вченої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (протокол №12 від 29.10.2024 р.), вченої ради Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (протокол № 10 від 28.10.2024 р.)

Рецензенти: **Кизим Микола Олександрович**, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, керівник відділення досліджень людського капіталу, завідувач відділу досліджень людського розвитку Інституту демографії та проблем якості життя НАН України (Київ, Україна);
Криворучко Оксана Миколаївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Харківського національного автомобільно-дорожнього університету (Харків, Україна);
Назарова Галина Валентинівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22 листопада 2024 р. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2024. мова, англ. мова

Наведено результати наукових досліджень учасників Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки і практики», присвяченої видатному вченому-економісту О. Г. Ліберману. Розглянуто проблеми та перспективи розбудови економіки України, стратегічного управління конкурентоспроможністю підчас війни та повоєнної розбудови економіки України на основі інновацій, зокрема питання: сучасного стану використання пропозицій Овсія Лібермана щодо планування, зростання прибутку підприємств; управління розвитком міжнародної діяльності підприємств в умовах цифрової трансформації; розглянуто сучасні детермінанти забезпечення конкурентоспроможності та національної безпеки України; інноваційної трансформації промисловості України за різними галузями; перспективних напрямів розвитку циркулярної економіки в Україні.

Видання складається зі збірки тез доповідей учасників конференції.

Представлений матеріал може бути корисним для використання у подальших наукових дослідженнях, практичній діяльності підприємств і організацій для підвищення конкурентоспроможності й інноваційного розвитку. Рекомендовано фахівцям різних галузей економіки, державним службовцям, представникам бізнесу, наукових, освітніх і громадських організацій.

УДК 338.1

Перспективи та виклики розвитку експортних можливостей аграрного сектора України

Федорова Олена Геннадіївна,

аспірант спеціальності «Міжнародні економічні відносини»,

ХНЕУ ім. С. Кузнеця (м. Харків, Україна),

e-mail: fedorova.olena@hneu.com;

Козуб Вікторія Олександрівна,

канд. екон. наук, доцент, професор кафедри міжнародної

економіки і менеджменту, ХНЕУ ім. С. Кузнеця (м. Харків, Україна),

e-mail: kozub.viktoria71@gmail.com

Аграрний сектор України відіграє одну з ключових ролей у розвитку національної економіки, виступаючи її стабілізуючим фактором і джерелом значної частки валютних надходжень, особливо в умовах військових та економічних викликів. Завдяки багатству природно-кліматичних умов і наявності унікальних родючих чорноземів сільське господарство України стало однією з основних галузей, що забезпечують продукцією не лише внутрішній ринок, але й значну частку світового аграрного експорту. Однією з найважливіших складових аграрного сектора є виробництво зернових і олійних культур. Україна вже багато років утримує провідні позиції на міжнародній арені за експортом пшениці, кукурудзи та соняшникової олії. Ці культури є стратегічно важливими як для забезпечення внутрішніх потреб країни, так і для задоволення глобального попиту на сировину для харчової та переробної промисловості. Українська пшениця постачається до багатьох країн світу, відіграючи ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки не лише в Європі, а й у країнах Африки, Азії та Близького Сходу [1].

Однією з особливостей українського аграрного сектору є його гнучкість і здатність швидко адаптуватися до мінливих умов світового ринку. В останні роки український агробізнес активно впрова-

джує інноваційні рішення для підвищення продуктивності та ефективності виробництва. Одним із таких напрямків є розвиток точного землеробства, яке дозволяє оптимізувати використання ресурсів завдяки застосуванню сучасних технологій, таких як GPS-навігація, датчики вологості ґрунту та автоматичні системи управління технікою. Це дозволяє фермерам значно підвищити врожайність культур при одночасному зменшенні витрат на паливе, добрива та засоби захисту рослин. Дрони, які використовують для моніторингу стану посівів і оцінювання їхнього розвитку, стають незамінними помічниками у вирішенні завдань контролю за врожаєм і вчасного виявлення проблем на полях, таких як шкідники чи хвороби рослин [2]. Крім того, цифровізація аграрного сектора набирає обертів, і аграрні підприємства все частіше використовують спеціалізовані платформи для управління логістикою, контролю запасів та обліку продукції. Завдяки таким платформам фермери можуть ефективно планувати свої поставки, відстежувати рух продукції та оптимізувати процеси продажу, що значно знижує ризики втрат і підвищує конкурентоспроможність українського аграрного бізнесу на міжнародних ринках. Успішна реалізація цих інноваційних рішень допомагає аграрним компаніям знижувати собівартість продукції та підвищувати її якість, що важливо для задоволення вимог світових покупців і завоювання нових ринків [3; 6].

Географічна диверсифікація ринків збуту стала ще одним важливим елементом стратегії розвитку українського аграрного сектора. Традиційно Україна орієнтувалася на ринки Європейського Союзу, проте у зв'язку з глобальними змінами та потребою зменшення залежності від окремих регіонів українські аграрії активно розширюють співпрацю з країнами Азії, Близького Сходу та Африки. Таке розширення ринків збуту дозволяє забезпечити стабільність експортної діяльності навіть в умовах економічних та політичних змін у світі [4]. Наприклад, збільшення обсягів експорту до Китаю, Індії та Туреччини демонструє високий рівень конкурентоспроможності

української аграрної продукції на цих важливих ринках. Крім того, Україна активно інтегрується у світові продовольчі ланцюги, забезпечуючи постачання сировини для виробництва продукції високої доданої вартості, що дозволяє зміцнювати свої позиції у глобальній економіці.

Попри суттєві успіхи, аграрний сектор України стикається з численними викликами. Одним із найважливіших питань є необхідність постійної адаптації до вимог різних ринків. Різноманітні стандарти якості, вимоги до сертифікації та норми безпеки харчової продукції у різних країнах потребують від українських експортерів значних зусиль щодо відповідності міжнародним вимогам. Наприклад, вихід на ринки Європейського Союзу вимагає дотримання суворих екологічних та фітосанітарних стандартів, що іноді є складним завданням для малого і середнього бізнесу.

Крім того, важливим питанням залишається покращення інфраструктури, зокрема, логістичної, що є критичним для забезпечення своєчасної доставки продукції до портів і кінцевих споживачів. Недостатня кількість сучасних складських приміщень, зношена, пошкоджена та знищена внаслідок повномасштабного вторгнення РФ транспортна інфраструктура, та високі витрати на транспортування є стримуючими факторами для подальшого розвитку експорту.

Ще одним важливим аспектом є розширення державної підтримки експортерів. Держава відіграє ключову роль у створенні сприятливих умов для аграріїв, зокрема через програми фінансової підтримки, субсидії на модернізацію виробництва та розвиток інфраструктури, а також через дипломатичну роботу щодо відкриття нових ринків. Підтримка малих фермерських господарств є особливо важливою, оскільки вони часто стикаються з браком доступу до фінансових ресурсів і технологічних інновацій. Забезпечення доступу до кредитних програм, навчальних ініціатив і консультаційних послуг може суттєво підвищити конкурентоспроможність малих виробників і сприяти їхньому виходу на експортні ринки [7].

Незважаючи на виклики, перспективи розвитку аграрного сектора України залишаються надзвичайно великими. Світовий попит на продукти харчування постійно зростає, що відкриває нові можливості для українських аграріїв. Крім того, глобальна тенденція до впровадження екологічно чистих технологій у виробництві продуктів харчування створює передумови для розвитку органічного землеробства в Україні. Враховуючи унікальні природні умови, Україна має всі шанси стати одним із лідерів у виробництві екологічно чистої продукції, що може забезпечити доступ до високоприбуткових нішевих ринків ЄС та Північної Америки.

Література

1. Гальчинський А. С. Економічна теорія : посібник для студентів. Київ : Вища школа, 2020. 492 с.
2. Шаблій О. В. Інноваційні технології в агробізнесі України. *Наукові записки*. 2022. № 14. С. 34–40.
3. Мельник Л. Г., Савчук В. М. Трансформація аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції. *Вісник аграрної науки*. 2022. № 3. С. 15–24.
3. Пирожков С. І. Агропромисловий комплекс України: проблеми та перспективи розвитку. *Економіка АПК*. 2021. № 9. С. 45–52.
4. Іващенко А. І., Кулініч В. А. Експортний потенціал сільського господарства України: сучасний стан і перспективи розвитку. *Економіка і прогнозування*. 2023. № 2. С. 78–85.
5. Державна служба статистики України. *Сільське господарство України 2022* : стат. зб. Київ, 2023.
6. Ткаченко В. П. Цифрові технології в сільському господарстві України. *Аграрний вісник*. 2023. № 6. С. 22–28.
7. Євтухов О. Г., Бондаренко Т. П. Сільське господарство України: нові виклики та можливості в умовах світових економічних процесів. *Аграрна економіка*. 2021. № 8. С. 101–108.

Тези надійшли до редакції 27.10.2024 р.

ДОДАТОК до матеріалів
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
ТА ІННОВАЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ**

присвячена видатному
вченому-економісту О. Г. Ліберману

Тези доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції

22 листопада 2024 року
м. Харків, Україна